

Realizácia rozšírenej zodpovednosti výrobcov v Rámcovej smernici EÚ o odpade

Dňa 22. 5. 2018 bol prijatím EÚ-balíka obehového hospodárstva ukončený legislatívny proces.

Balík stanovuje aj pravidlá pre realizáciu tzv. „extended producer responsibility“, teda rozšírenej zodpovednosti výrobcov a minimálnymi štandardmi systémov zberu a recyklácie odpadu.

Rozšírená zodpovednosť výrobcov a systémy

Zásady „Znečisťovateľ platí“ a „rozšírená zodpovednosť výrobcov“ patria k základným zásadám právnych predpisov EÚ v oblasti odpadového hospodárstva.

Rovnako k zásadám patrí, že výrobcovia môžu plniť povinnosti vyplývajúce zo zodpovednosti výrobcov buď individuálne, alebo kolektívne prístupom k systému zberu a recyklácie odpadu (ďalej ako „systémy“). Členské štáty boli doposiaľ pri organizácii systémov slobodné, teraz však boli zavedené minimálne štandardy.

Súkromné spoločnosti alebo štát?

Novela opätovne objasňuje, že každý členský štát si môže slobodne vybrať, či chce povinnosti vyplývajúce z Rámcovej smernice o odpade plniť prostredníctvom štátnych orgánov (predovšetkým prostredníctvom obce), súkromných spoločností alebo zmiešane (napr. prostredníctvom Private Public Partnership – PPP).

Štát sa môže podľa Rámcovej smernice o odpade tiež slobodne rozhodnúť, či má existovať len jeden systém s monopolným postavením alebo súťaž viacerých systémov.

Avšak štát musí pri tomto rozhodnutí zohľadňovať nielen právne predpisy v oblasti odpadového hospodárstva, ale aj celé právo EÚ a vlastný právny poriadok, a musí taktiež zabezpečiť, aby boli dodržiavané zásady práva hospodárskej súťaže a práva vnútorného trhu, ako aj ústavné princípy ako sloboda podnikania a rovnosť.

Predmetný názor zastáva aj Európska komisia, ktorá z dôvodu zachovania hospodárskej súťaže prinútila Rakúsko zmeniť právne predpisy o obaloch a ukončiť monopol ARA v prospech súťaže rôznych systémov.

Poplatky alebo systém

V zmysle článku 8 Rámcovej smernice o odpade môžu členské štáty rozhodnúť, či výrobcovia zaplatia len poplatok za zber a spracovanie odpadu, alebo či okrem povinnosti zaplatiť poplatok budú podliehať aj povinnosti organizovať zber a spracovanie odpadu.

Avšak v každom prípade musí členský štát zabezpečiť triedený zber odpadu a dosiahnutie nových celoštátnych cieľov recyklácie.

Spoločný cieľ EÚ je zvýšiť objem recyklovaného komunálneho odpadu na 55 % do roku 2025, na 60 % do roku 2030 a na 65 % do roku 2035. Objem recyklovaného odpadu z obalov sa má zvýšiť na 65 % do roku 2025 a na 70 % do roku 2030.

Taktiež sa zaviedli nasledujúce osobitné ciele pre jednotlivé druhy obalov:

	Do 2025	Do 2030
Plasty	50 %	55 %
Drevo	25 %	30 %
Železné kovy	70 %	80 %
Hliník	50 %	60 %
Sklo	70 %	75 %
Papier a kartón	75 %	85 %

Minimálne požiadavky na systémy

Ak sa členský štát rozhodne zaviesť jeden alebo viac systémov, musia byť podľa článku 8a Rámcovej smernice o odpade splnené minimálne štandardy. S týmto cieľom má Komisia EÚ zriadiť aj systém na výmenu informácií a v prípade potreby vypracovať



smernice, odporúčania o Best-practice, nadnárodných kooperáciách, fungovaní trhu atď.

Členské štáty majú jasne upraviť úlohy medzi jednotlivými aktérmi a jasne definovať a preveriť ciele nakladania s odpadom v zmysle hierarchie odpadového hospodárstva (predchádzanie vzniku odpadu, opätovné použitie, recyklácia, iné zhodnocovanie). Na to musí členský štát zaviesť aj kompletný dátový systém.

Systémy majú zabezpečiť rovnaké zaobchádzanie so všetkými výrobcami, aj s internetovými obchodmi.

Členské štáty majú pri tom aj zabezpečiť, aby systémy mali jasne definované v oblasti zodpovednosti tak geograficky, ako aj vzhľadom na materiál, a nezaobchádzali zber len na územiach



alebo len materiálov, ktoré sľubujú najvyšší zisk. Systém musí byť tiež prístupný a dostupný.

Ohľadom financovania musí členský štát na jednej strane zabezpečiť, aby systémy disponovali dostatočnými finančnými prostriedkami, a na druhej strane, aby boli náklady na separovaný zber a spracovanie odpadu pokryté, ale aby poplatky, resp. príspevky výrobcov nepresahovali mieru potrebnú pre efektívne riadenie odpadového hospodárstva.

Od zásady, že výrobca musí znášať náklady, ale náklady nesmú byť nadmerné, sa môžu členské štáty odkloniť, ak výrobcovia na základe už etablovaných systémov alebo len jedného etablovaného systému znášajú už 80 % nákladov, alebo pri systémoch, ktoré boli zavedené len na základe

národných predpisov a výrobcovia už znášajú 50 % nákladov.

V každom prípade však platí, že zvýšené náklady musí znášať pôvodný výrobca alebo distribútor.

Jednotlivým členským štátom prislúcha rozsiahla povinnosť organizácie systému monitorovania a presadzovania práva, a tiež preverovať, či sú platby do systému využívané v súlade s predpismi. S týmto cieľom má byť v štátoch s viacerými systémami zriadený nezávislý úrad na kontrolu trhu.

Členské štáty majú zabezpečiť aj dialóg medzi systémami, výrobcami, podnikmi odpadového hospodárstva, úradmi a verejnosťou ohľadom otázky realizácie rozšírenej zodpovednosti výrobcov.

Význam pre Slovensko

Slovenský zákon o odpadoch vo veľkej miere zodpovedá požiadavkám novely Rámcovej smernice EÚ o odpade. Avšak v prípade možných zmien zákona o odpadoch treba presne preveriť, či sa neodlišujú od požiadaviek smernice.

Podľa nášho názoru na Slovensku chýba nezávislý úrad v zmysle článku 8a odsek 5 Rámcovej smernice o odpade, ktorý by kontroloval trh a v prípade potreby zasiahol a zabezpečil, aby vládli férové podmienky súťaže a pre všetky systémy aj fakticky platili rovnaké práva a povinnosti.

Mag. Bernhard Hager, LL.M, advokát
Dvořák Hager & Partners,
advokátska kancelária, s. r. o.